

Orvosi statisztika, informatika és telemedicina

Leíró statisztika

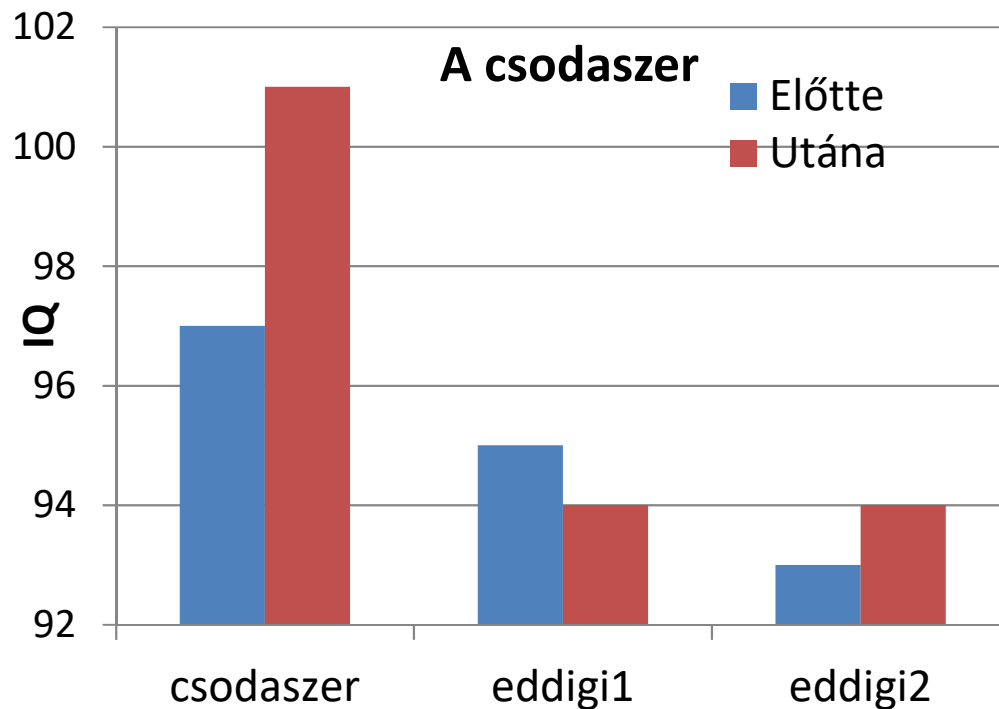
Adatok összegzése

készítette: VERES Dániel

2021. Szeptember 15.

Miért tanuljunk Orvosi statisztikát?

„Azért, hogy el tudjuk dönteni, elhiggyünk-e valamit, amit olvasunk, vagy hogy észrevegyük, hol van benne a hiba, vagyis hogy ne dőlünk be olyan könnyen a statisztikai bűvészkedéseknek, műtermékeknek és tévedéseknek.”
(Reiczigel-Harnos-Solymosi: Biostatisztika nem statisztikusoknak)

Miért tanuljunk Orvosi statisztikát?

- „Azért, hogy saját vizsgálataink tervezését, kiértékelését és bemutatását ügyesebben el tudjuk végezni.” (diplomamunka...)
- „Azért, hogy könnyebben tudjunk tanácsot kérni - együtt dolgozni – statisztikussal, ha (amikor) elbizonytalanodnánk”

VÁLTOZÉKONYSÁG

Megismeréséhez és leírásához:

Más **Gondolkozásmód**

új **Nevezéktan**

csekély **matematika**

A **statisztika** a véletlen tömegjelenségek leírója.

- Adatgyűjtés
- Adatok rendszerezése, áttekintése
- Adatok elemzése
- Következtetések levonása

Leíró statisztika

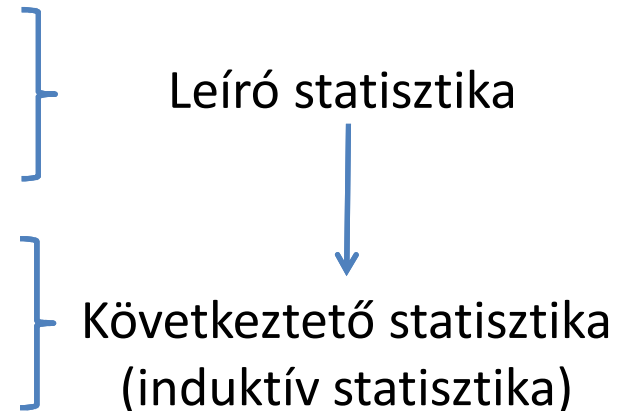

Következtető statisztika
(induktív statisztika)

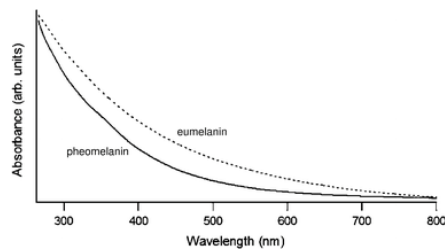
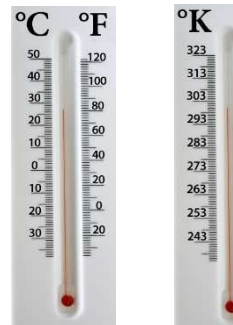

- Adatgyűjtés
- **Adatok rendszerezése, áttekintése**
- Adatok elemzése
- Következtetések levonása

VÁLTOZÓK

Amit meg tudunk mérni vagy meg tudunk figyelni.

VÁLTOZÓK típusai, mérési skálák

(KVÁZI-)
DISZKRÉT

kvalitatív
(kategoriális)

nominális
„skála”

= ≠

természetes
sorrend

ordinális
skála

= ≠
< >

ismert
távolság

kvantitatív
(számszerű)

intervallum-
skála

= ≠
< >
+ -

természetes
nullérték

arány-
skála

= ≠
< >
+ -
× ÷

(KVÁZI-) FOLYTONOS

Nominális változó jellemzése I.

Analitikus

Lista

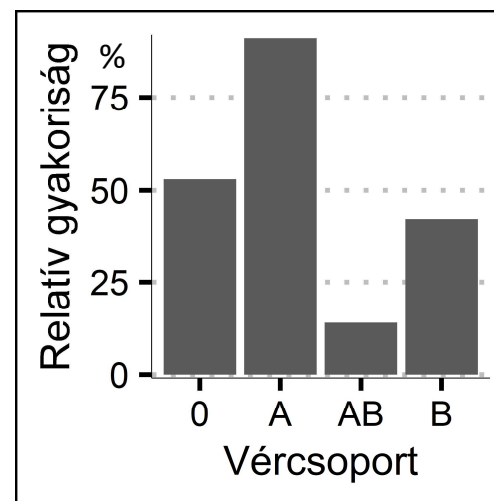
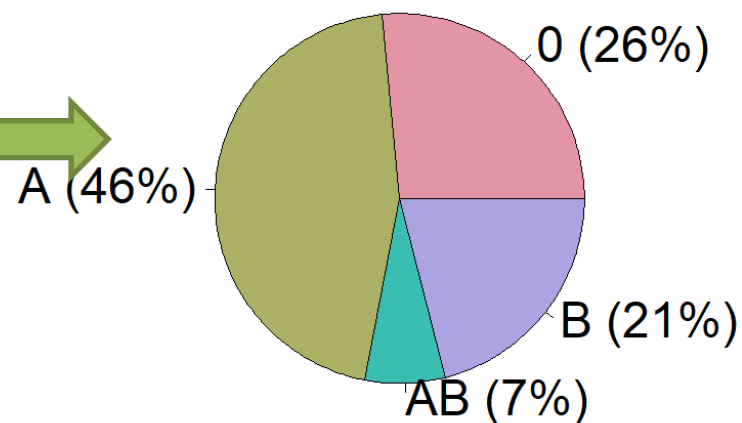
páciens sorszáma	vércsoport (ABO)	koleszterinszint (mg/dL)
1	0	149
2	A	125
3	A	127
4	B	159
5	A	134
6	A	153
7	0	164
8	0	140
9	A	139
10	B	150

Gyakorisági sor (tábla)

vércsoport	(abszolút) gyakoriság	relatív gyakoriság
A	85	0.425
B	28	0.14
AB	10	0.05
0	77	0.385
Σ	200	1

Grafikus

Az agy és a józan ész

Nominális változó jellemzése II.

Analitikus

Gyakorisági sor (tábla)

vércsoport	(abszolút) gyakoriság	relatív gyakoriság
A	85	0.425
B	28	0.14
AB	10	0.05
0	77	0.385
Σ	200	1

Tömörítés, de információvesztéssel.

Jellemző mutató („hasonlóságra”):

Módusz: leggyakoribb elem(ek)

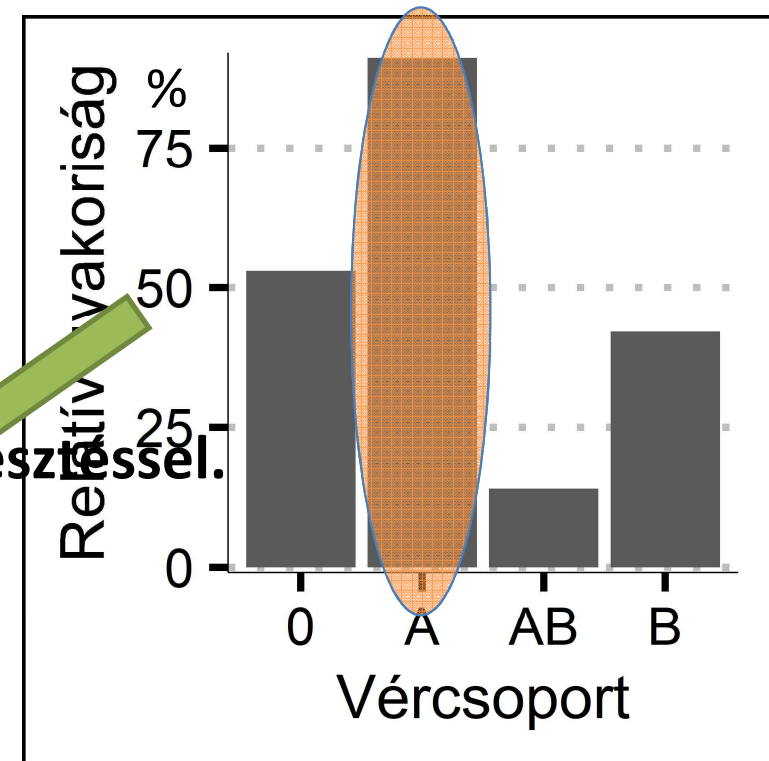
Jelölése: Mod , x_{mod} ~~Átlag?!~~

Egyéb jellemzők: („változékonyságra”)

Elemzés (n), kategóriák száma

Grafikus

Az agy és a józan ész

Ordinális változó jellemzése I.

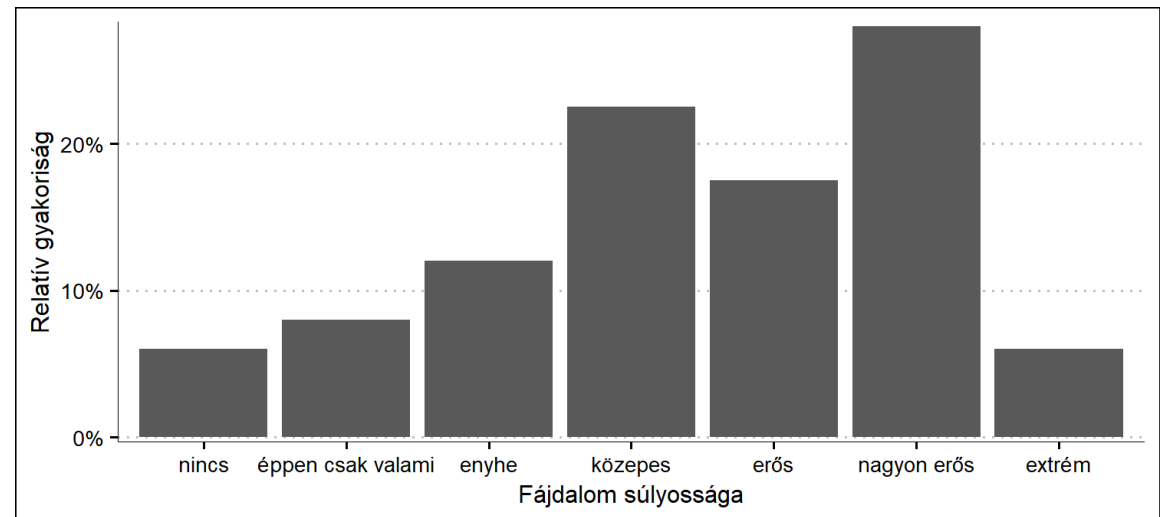
Analitikus

Grafikus

Adatrendezés információvesztés nélkül

Gyakorisági sor (tábla)

Fájdalom mértéke	Relatív gyakoriság
nincs	0,06
éppen csak valami	0,08
enyhe	0,12
közepes	0,225
erős	0,175
nagyon erős	0,28
extrém	0,06
Σ	1

Jellemző mutató:

Módusz

Egyéb jellemzők:

Elemzés, kategóriák száma

Ordinális változó jellemzése II.

Analitikus

Gyakorisági sor (tábla)

Fájdalom mértéke	Kumulatív relatív gyakoriág
nincs	0,06
éppen csak	0,14
enyhe	0,26
közepes	0,485
erős	0,66
nagyon erős	0,94
extrém	1

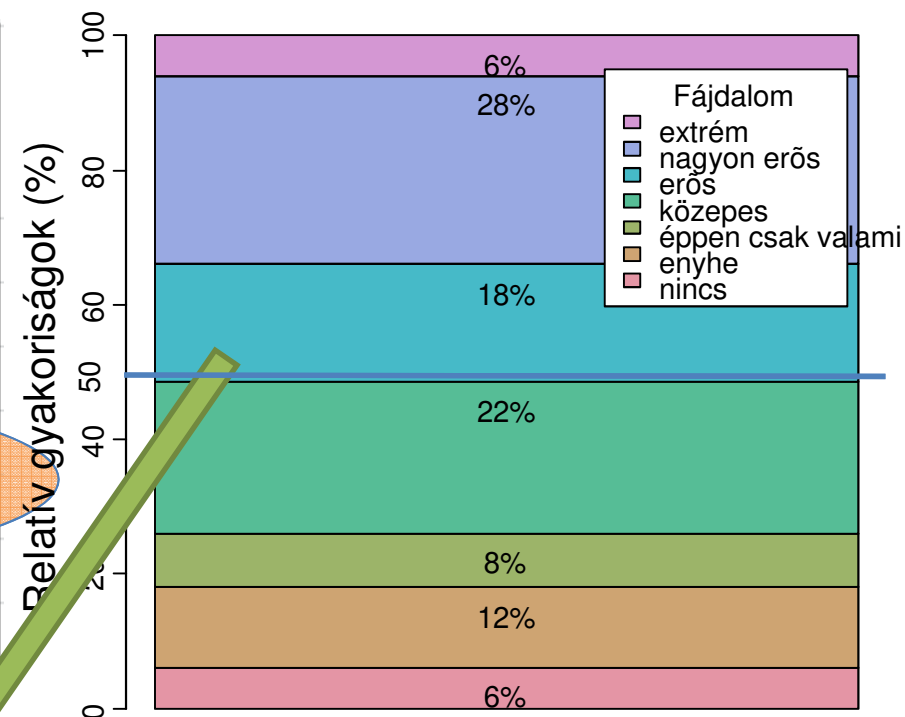

Új Jellemző („hasonlóságra”):

Medián: „középső” elem(ek)

Jelölése: Me, Med, x_{med}

Grafikus

Fájdalom

Kvantitatív (számszerű) változó jellemzése I.

Analitikus

Gyakorisági sor (tábla)

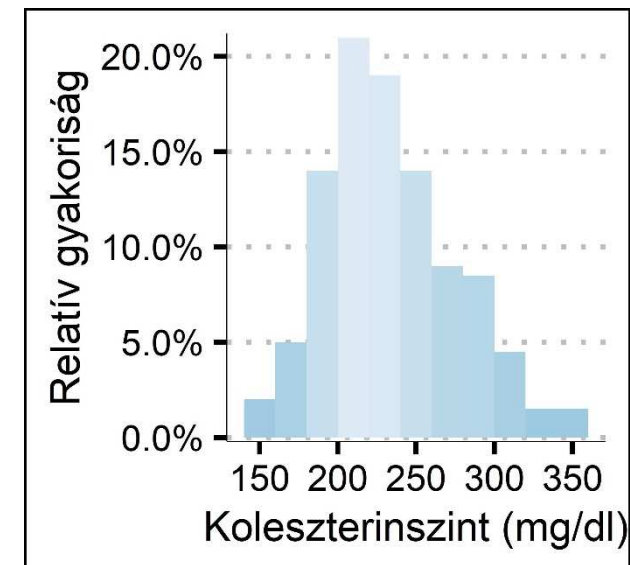
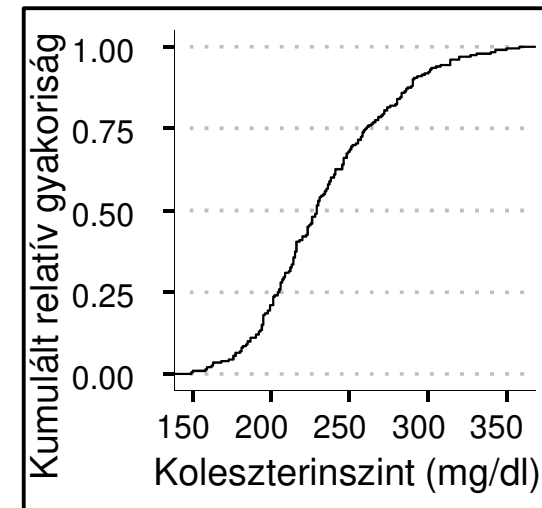
gyakorisági eloszlások (differenciáldiszkriminációs függvények)			
osztályok	osztályok felső (zárt) határa	(abszolút) gyakoriság (GYAKORISÁG)	(abszolút) gyakoriság (DARABT)
$x \leq 100$	100	0	
$100 < x \leq 110$	110	0	
$110 < x \leq 120$	120	2	
$120 < x \leq 130$	130	5	
$130 < x \leq 140$	140	22	
$140 < x \leq 150$	150	31	
$150 < x \leq 160$	160	48	
$160 < x \leq 170$	170	40	
$170 < x \leq 180$	180	22	

Adatrendezés **információvesztéssel** járhat.

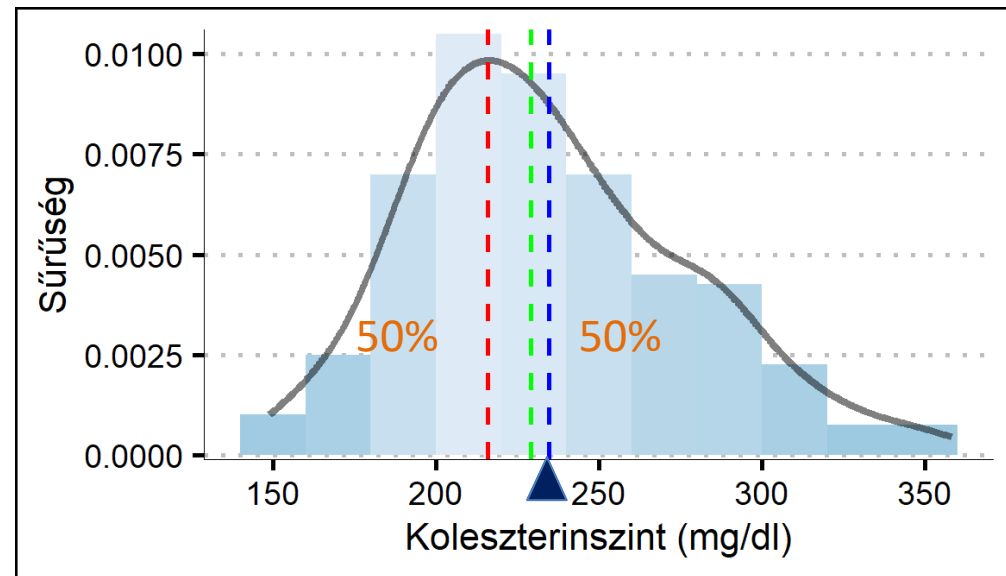
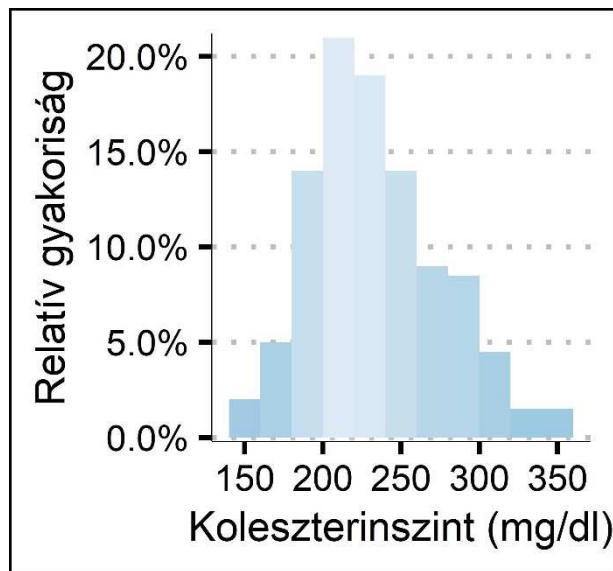
Osztályszélesség meghatározása:

- szakmai és esztétikai szempontok
- statisztikai szempontok alapján

Grafikus

Kvantitatív változó jellemzése II.

Jellemzők – **középértékek** (speciális **helyparaméterek**):

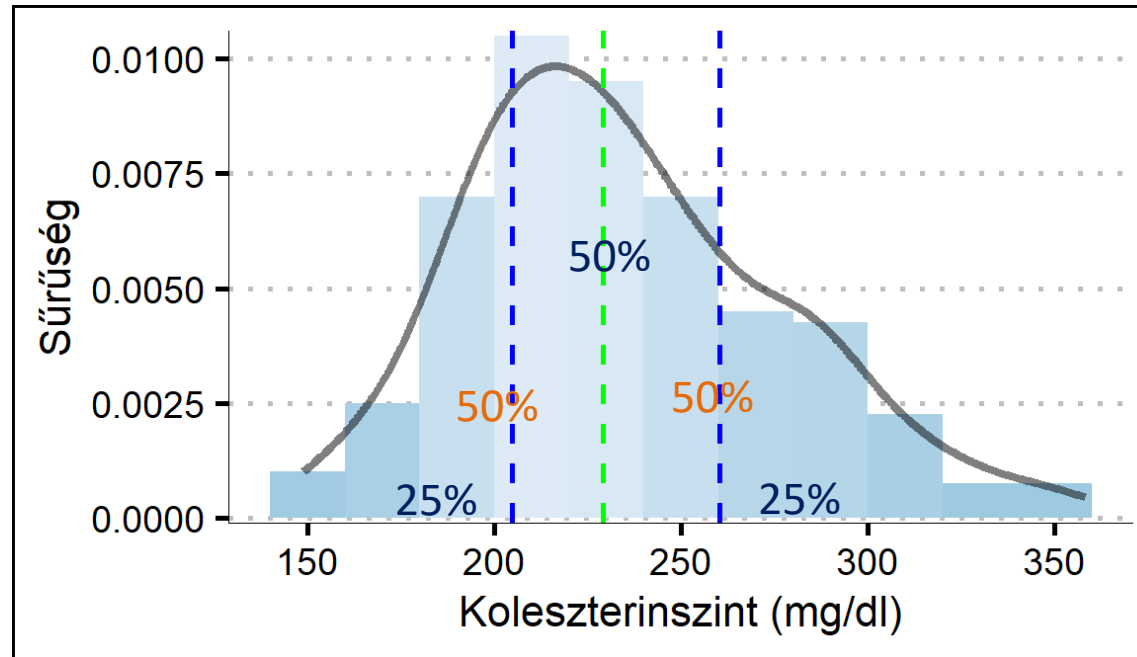
- **Módusz**(ok): leggyakoribb elem(ek) ?
- **Medián**: „középső” elem(ek?)
- **Átlag** (számtani közép): „súlypont” ,érzékeny a „kiszóró” adatokra ?!

Jelölése: $x_{\text{átl}}$, $\bar{x}$

Előny: tömörítés, **kevés adatból is számíthatóak**

Képletek: képlettárban

Kvantilisek I.

Egyéb helyparaméterek:

- **Medián:** 50-50% (Q_2)
- **Kvantilisek** : alsó kvartilis (Q_1): 25-75%; felső kvartilis (Q_3): 75-25%

Általánosan

***p*-kvantilis(ek):** az adatrendszer *p*-kvantilisének nevezzük azt a számot, amelynél kisebb adatok darabszáma legfeljebb $n \cdot p$ és amelynél nagyobb adatok darabszáma legfeljebb $n \cdot (1 - p)$, ahol p 0 és 1 közötti szám

Megjegyzés

Nap sorszáma	Várakozási idő			Nap sorszáma	Várakozási idő		
1	1,27	medián:	8,475	1	1,27	medián:	8,475
2	3,3	alsó kvartilis	3,59	2	3,3	alsó kvartilis	3,59
3	3,44	átlag	7,723333	3	3,44	átlag	9,141667
4	3,64			4	3,64		
5	6,33			5	6,33		
6	7,72			6	7,72		
7	9,23			7	9,23		
8	9,87			8	9,87		
9	10,31			9	10,31		
10	12,29			10	12,29		
11	12,3			11	12,3		
12	12,98			12	30		

Medián, kvantilisok elméletben és gyakorlatban eltérhetnek.
 Átlag érzékeny a kiszóró adatokra, de kvantilisok nem érzékenyek.
 Módusz?

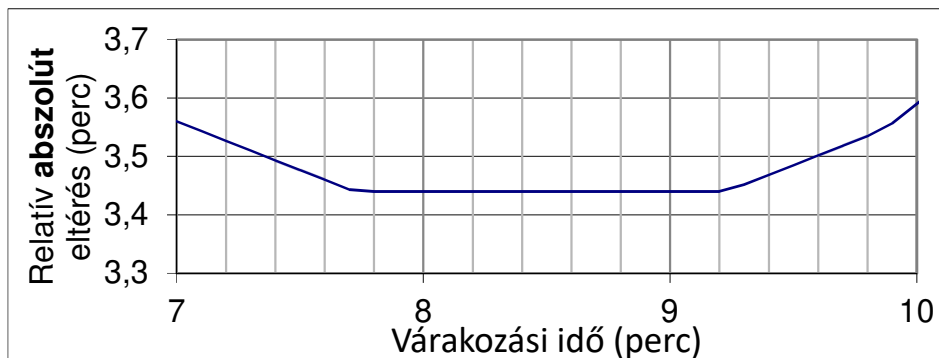
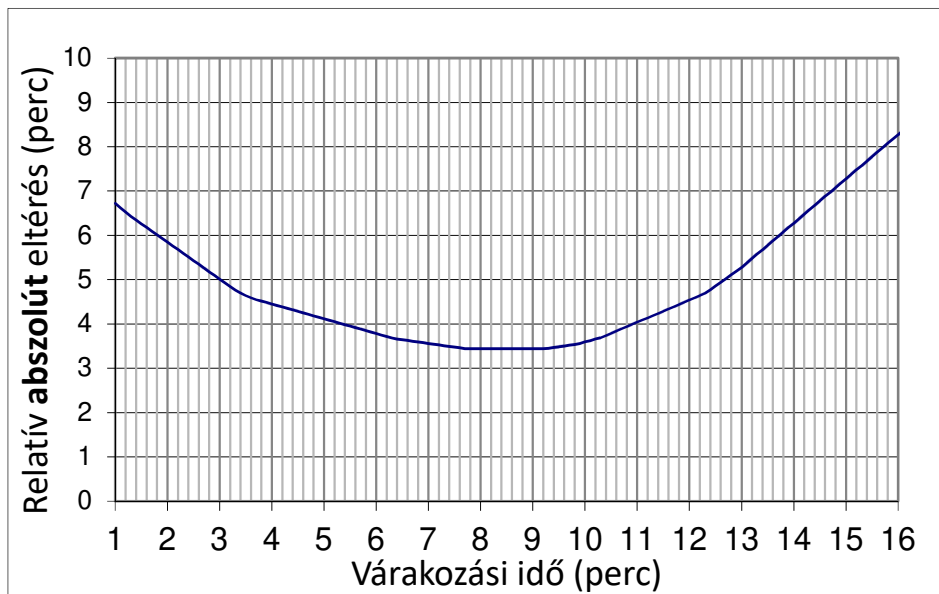

Középérték - Távolságok

$$\frac{1}{n} \sum |x_i - x^*|$$

Minimális, ha:

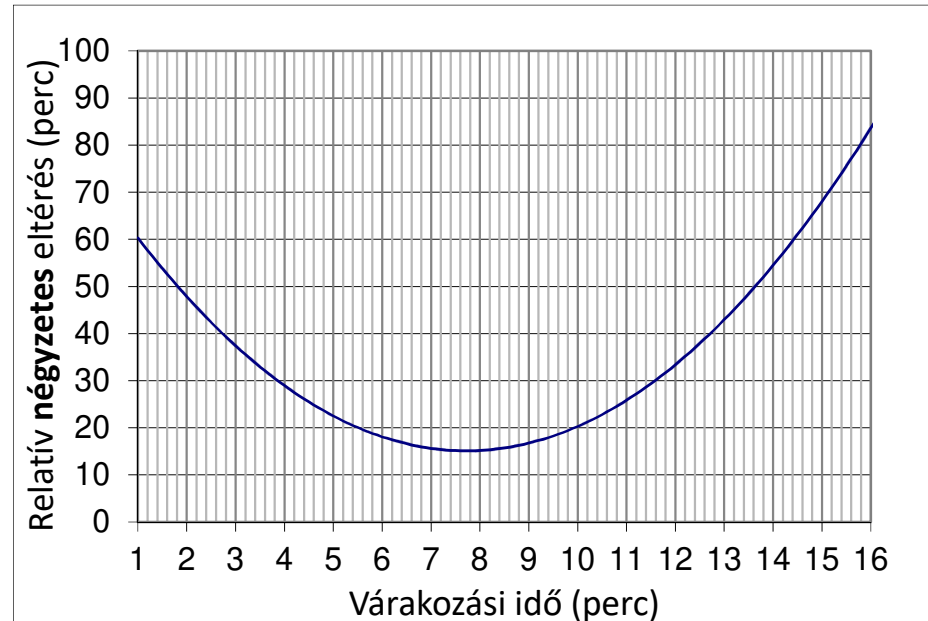
$$x^* = \textit{Medián}$$

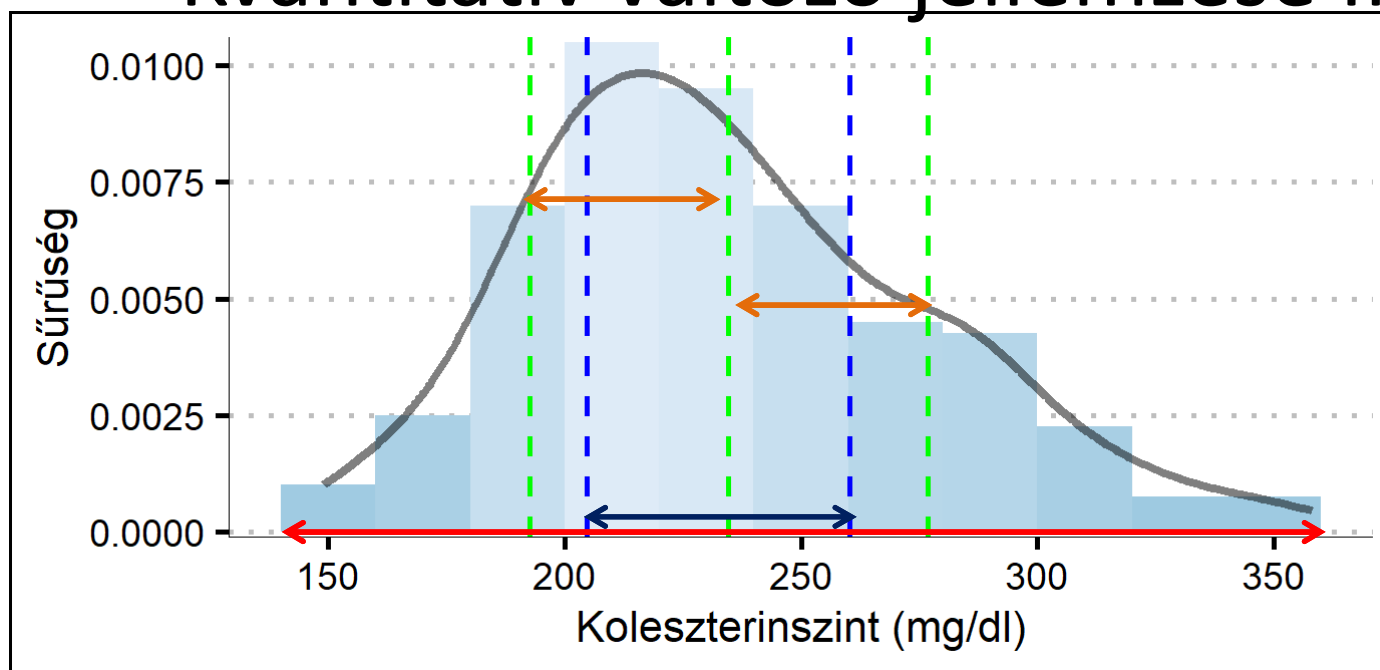
$$\frac{1}{n} \sum (x_i - x^*)^2$$

Minimális, ha:

$$x^* = \textit{Átlag}$$

Kvantitatív változó jellemzése III.

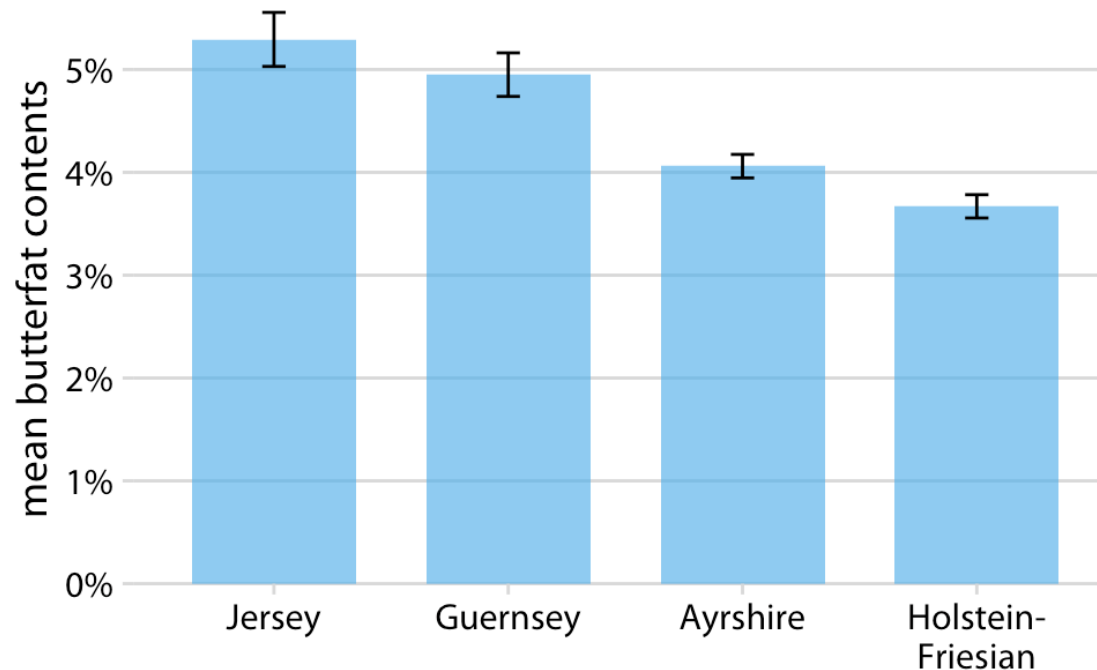
Jellemzők – szóródási paraméterek:

- **Terjedelem**: *maximális* érték és *minimális* érték különbsége
- **Variancia (szórásnégyzet, s^2)**: átlagtól vett átlagos négyzetes eltérés
- **Szórás (s)**: variancia négyzetgyöke – eloszlásgörbe „szélessége”
- **Interkvartilis távolság (IQR)** : felső és alsó kvartilis értékek különbsége, előnye: nem érzékeny a „kiszóró” pontokra

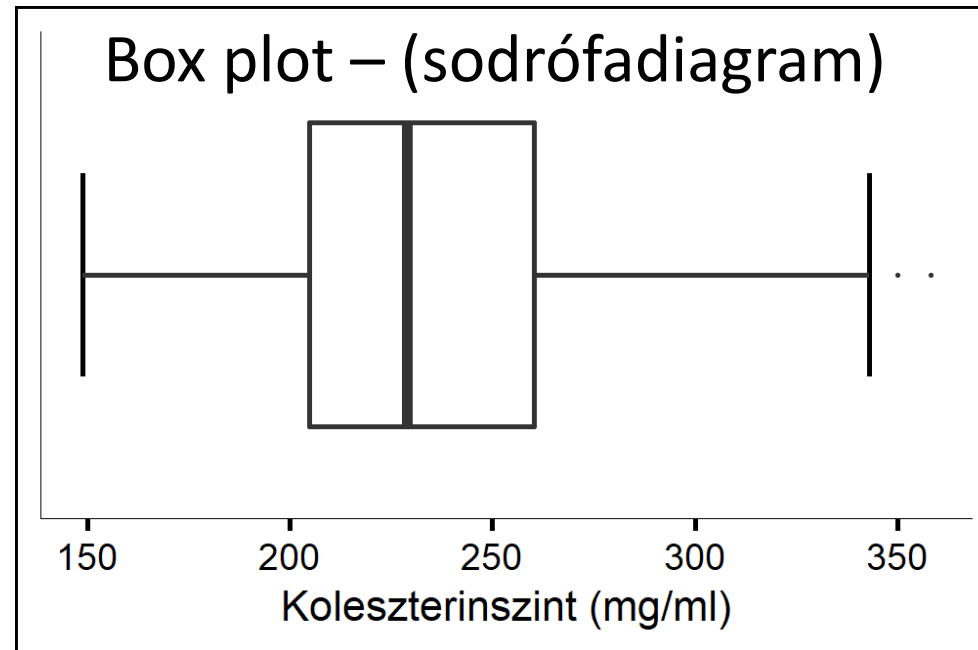
Amit NE

Oszlopdiaagram számszerű jellemzőkre: igazából a görbe alatti terület emeli ki az ábra,

- de a „tetejét” nézzük nem is a görbe alatti területet...
- 0-nál kell(ene) kezdeni
- a szórás egy y-tartomány, az érték (átlag) egy terület
- és ha nem szimmetrikus a szórás? és ha nagyobb, mint az átlag?
- ha az átlag negatív?
- ...

Kvantitatív változó jellemzése IV.

Sodrófa szeme: *medián*

Sodrófa teste: *interkvartilis tartomány (IQR) (felső és alsó kvartilis)*

Sodrófa szára: *IQR 1,5-szerese...*

sodrófa szárán túl: **kiszóró pont**

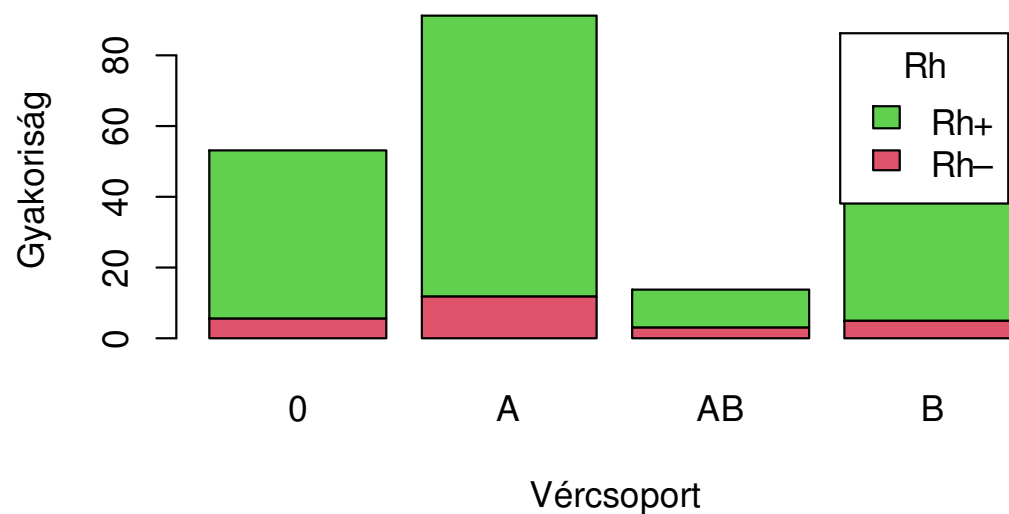

Több kvalitatív változó jellemzése

Analitikus: ***kontingencia*** táblázat

	A	B	AB	0	Σ
Rh+	79	37	11	47	173
Rh-	12	5	3	6	27
Σ	39	115	38	8	200

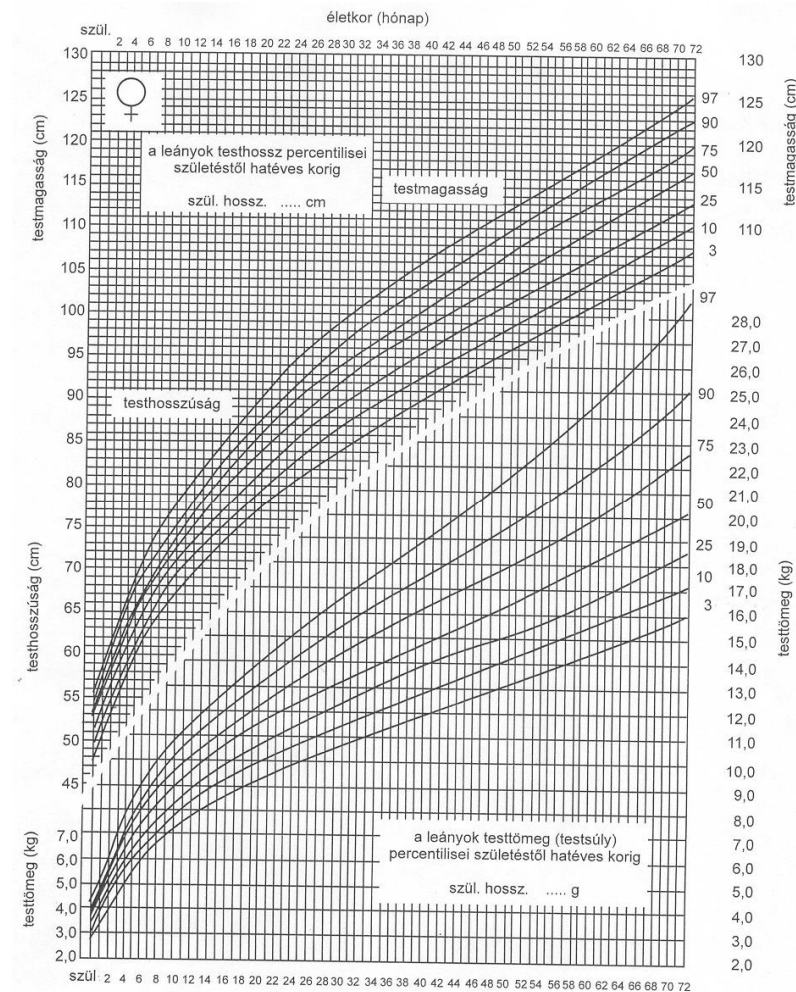
Grafikus: ***halmozott oszlopdiaagram***

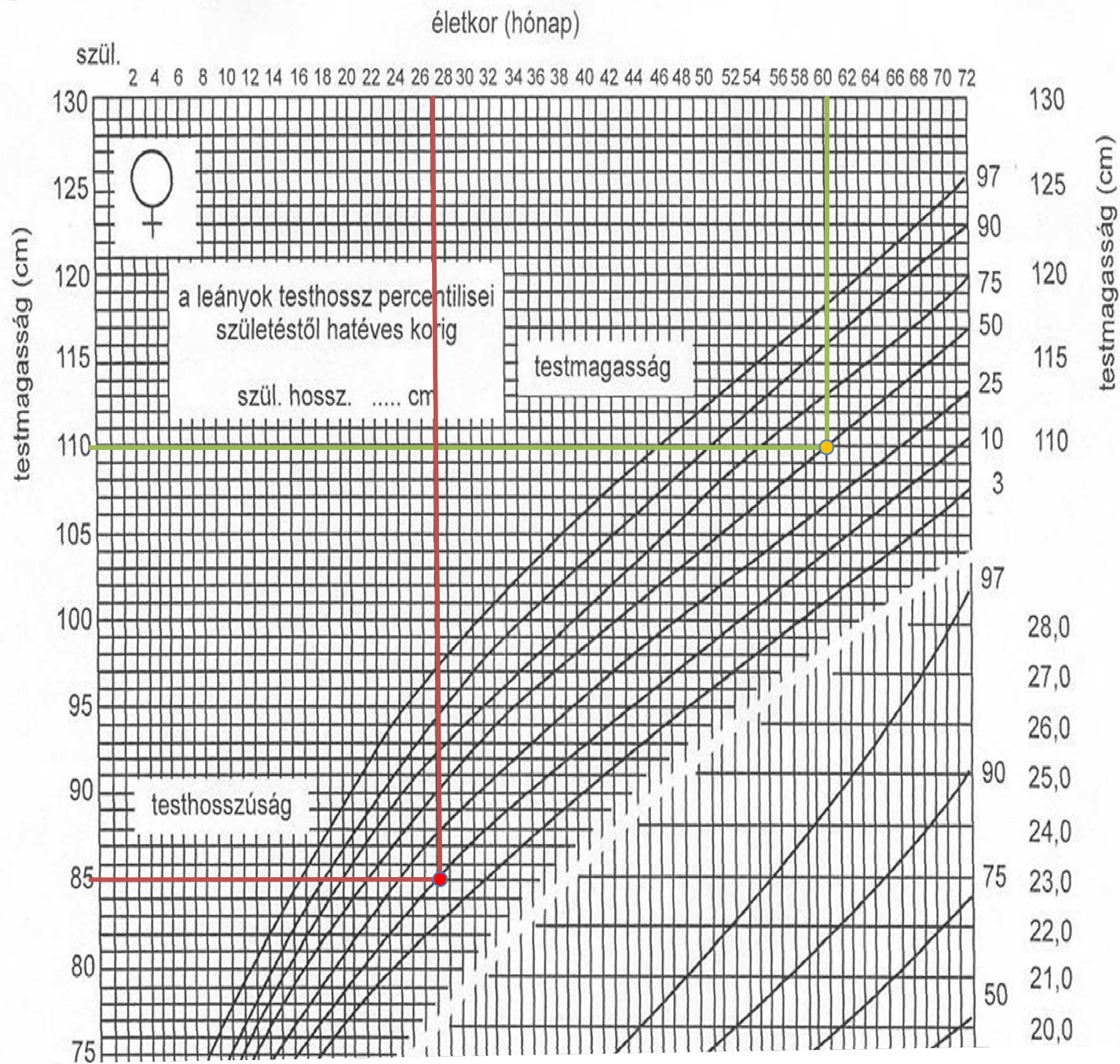

Több kvantitatív változó jellemzése

Grafikus: **percentilis ábrák**

Percentilis: %-ban kifejezett kvantilis

Színek

Milyet?

- **ha nincs sorrend:** kvalitatív színskála
jól megkülönböztethető legyen
ne mutasson sorrendet, „egyformák” legyenek:
pl. ugyanolyan „világos” legyen mindegyik

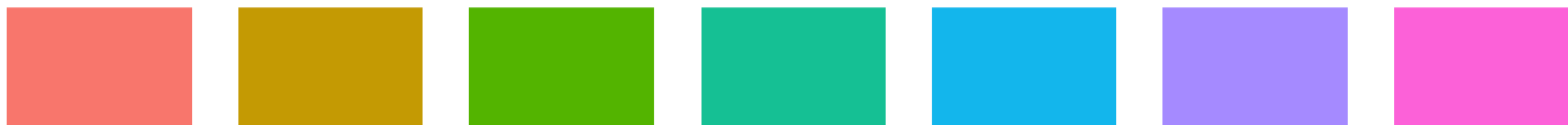
Okabe Ito

ColorBrewer Dark2

ggplot2 hue

Színek

Milyet?

- **ha van sorrend:** szekvenciális színskálák
mutasson sorrendet (kisebb-nagyobb)
mutassa a különbség mértékét (mennyivel kisebb-nagyobb)

ColorBrewer Blues

Heat

Viridis

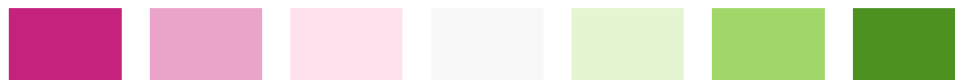

Ha szimmetrikus legyen

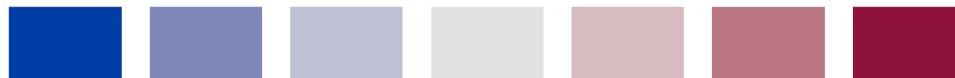
CARTO Earth

ColorBrewer PiYG

Blue-Red

Színek

Milyet?

- **ha van sorrend:** szekvenciális színskálák
mutasson sorrendet (kisebb-nagyobb)
mutassa a különbség mértékét (mennyivel kisebb-nagyobb)

NEM ilyen: rainbow (hol „gyors”/”lassú”, szélein ugyanolyan)

rainbow scale

rainbow converted to grayscale

Színek

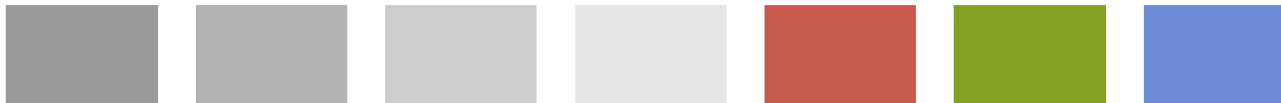
Milyet?

- **ha valamit ki kell emelni:**
legyen más: sötétebb vagy telítettebb
lehet több alapszín és néhány kiemelt

Okabe Ito Accent

Grays with accents

ColorBrewer Accent

Színek

Milyet?

Gondoljunk pl. rám – **SZÍNTÉVESZTŐK** (régi projektor: piros-)
(piros-zöld [...] ~ 8% férfiaknál, 0,5% nőknél)

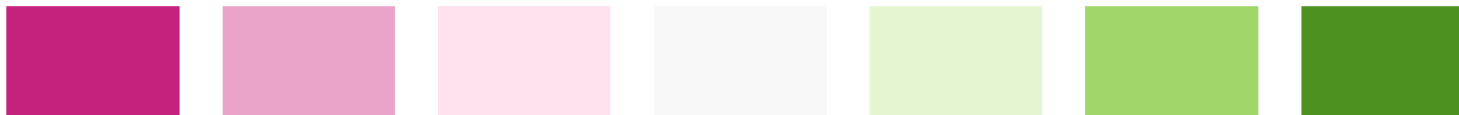
Jó lehet, pl:

Nincs sorrend

Szimmetrikus sorrend

ColorBrewer PiYG

Vannak szoftverek, aminél tesztelhető („szimuláljuk” a színtévesztőket)!

ImageJ-hez VischeckJ

Photoshopnál a CUD

OMHV

